

Terpesz, celofán, koponya, vér

Ujj Zsuzsival beszélget Kovács Gabriella

„Jövő hét kedden a Ligetben várlak,
Szívemet addig mások elől takarom,
Jövő hét kedden magamat neked adom.”

Ujj Zsuzsi *Ligeti slágere* 1989-ben született, konkrétan a Liget Galériában megrendezett második (Halas Istvánnal és Várnagy Tiborral közös) kiállítása kapcsán. Az első megnyitója szintén itt volt két évvel korábban,¹ ahol képei mellett versei is megjelentek egy szamizdat-füzetecskében.² Várnagy Tibor, a Liget Galéria vezetője hívta elő Ujj Zsuzsi első negatívjait, és maga is meglepődött az eredményen, hiszen nem sejtette, hogy az írás mellett fotóval is foglalkozik.

¹ Ujj Zsuzsi: *Első kiállítás*. Liget Galéria, Budapest, 1987. november 1-17.
² <http://www.c3.hu/~ligal/dupla8390.htm>

UJJ ZSUSZI
Sarkos fóliás, 1986,
fekete-fehér pozitív
síkfilm, 24 × 36 mm

A MissionArt az 1985–1991 között készített nagyobb méretű fotókból válogatott most a májusi tárlatra.³ Kishonthy Zsolt, a galéria vezetője szerint az anyag művészettörténeti lelet, s bár Ujj Zsuzsi fotóművészeti újrafelfedezése számos véletlennek is köszönhető, az mégis csak tény, hogy idén ősszel a Tate Modern *A Bigger Splash: Painting after Performance Art* kiállításán⁴ Jackson Pollock, David Hockney és Cindy Sherman művei mellett Zsuzsi képét is látni fogjuk.

✦ **KG:** *Jól tudom, hogy az egyik kedvenced a Trónusos kép (1986)?*

✦ **UZs:** Igen, most már nekem is az: nagyon emlékszem az élményre, önkiodóval készült és a negatívot az akkori barátom, élettársam, HALAS ISTVÁN hívta elő. Lett belőle egy picike papírkép – nézőkép –, nagyon tetszett a végeredmény, szóval örömem volt benne. Ma már visszanezve leginkább egy kislányt látok rajta, egy makacs kislányt. Huszonéves koromban nem nagyon tudtam artikulálni azt, amit érzek, amit gondolok, de ez a fotó mégis pontosan kifejezte. Ebben az elmaszkírozott, letakart emelvényen ülő nőben benne van a Halassal eltöltött időszak, és szorosan kötődik a bennem megélt férfi-nő kapcsolatokhoz is. Halas fotós volt, és nem értettem, hogy mit, miért és minek fényképez. Valahogyan hozzá szerettem volna szólni a munkáihoz, vagy csak megérinteni őt a képeimen keresztül, hogy megértse a problémáimat.

✦ **Mi volt az, amit problémásabbnak éreztél önmagadban vagy akár egy párkapcsolatban?**

✦ Leginkább azt éreztem, hogy valamiféle férfiszemléletben élek, egy olyan viszonyban, ahol a nő az eleve alacsonyabb rendű. Aztán azt gondoltam, lehetnék én is domináns. Úgy láttam, hogy nem igazán ismer engem az, aki velem együtt él, és emiatt nem is tud szeretni. Valami ilyesmi oka volt annak, hogy nagyon sokféleképpen igyekeztem magam megmutatni.

✦ **Temperafestékkel csontvázalakot festettél magadra óriási szemmel, a női nemiség sajátosságait hangsúlyozva.**

✦ Így történt, de nagyon sok minden a véletlen szüleménye. Amikor a *Trónusos képet* készítettem, épp rajtam volt a női baj. Bugyit kellett húznom, mert másképpen nem tudtam volna eltakarni magam. Viszont jelöltni akartam a női jegyeket... hogy ott van valami. Akkor ezt így oldottam meg. Nincsen semmi misztifikáció benne, a praktikusság miatt alakult így a fotó.

✦ **A Trónusos egy sorozat része, idetartozik a**

³ Ujj Zsuzsi: *Képek 1985-1991*. MissionArt Galéria (www.missionart.hu) Budapest, 2010. május 5 – 24.

⁴ *A Bigger Splash: Painting after Performance Art*. London, Tate Modern (<http://www.tate.org.uk>), 2012. november 14 – 2013. április 1.

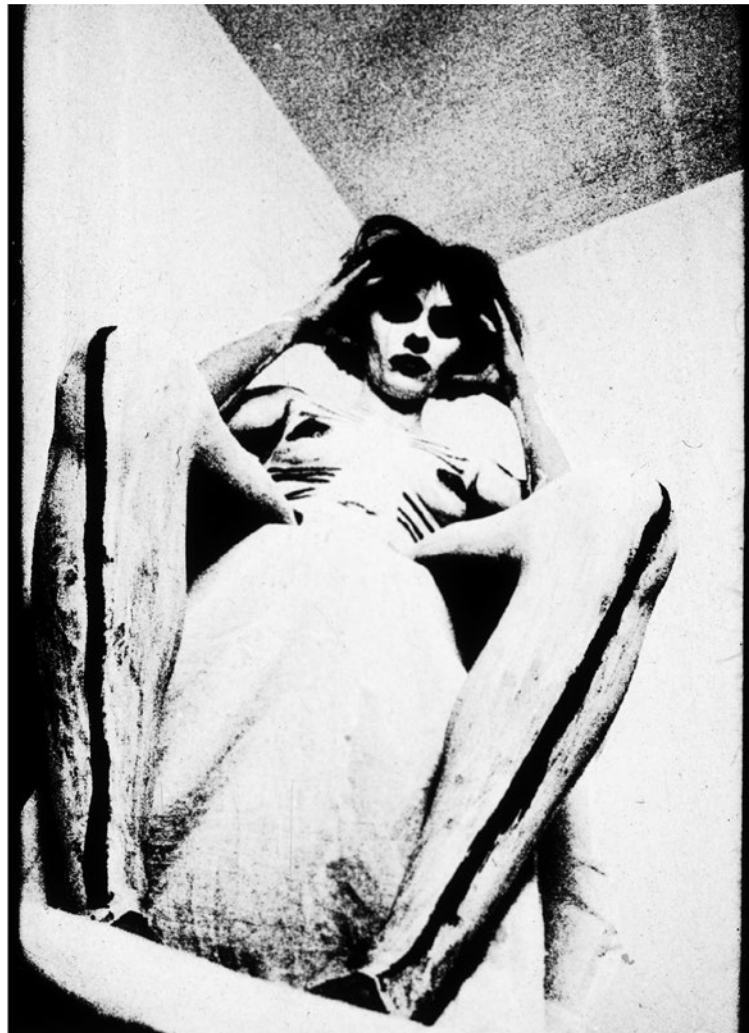
UJJ ZSUSZI
Esküvő, 1986, lambda print, 70 x 50 cm (2012)

Tojásos képed (1986) is, amelyik talán párja is egyben.

⊗ Ezt a képet most fedeztem fel. Az előhívott negatív életlen volt, mert nem sikerült tökéletesen beállítanom mindent. Éppen ezért az első Liget Galériás kiállításom anyagából kiostáltam. A *Tojásos* úgy párja a *Trónusos*nak, hogy a képen ugyanazt a lényt vagy nőt látjuk az emelvényen, csak egy másik perspektívából. Alulra tettem a kamerát: a letakart szék ezáltal megnőtt, és olyan lett, mintha egy hatalmas tojás lenne a lábam között. A termékenységnek valami-féle torz formája ez a fotó. A sorozat darabjait bezárkózva két-három napig csináltam egy szobában. Ezek egyben előre megrendezett képek voltak: mindig tudtam, hogy mit szeretnék, és a terveket cédulákra előre le is írtam.

⊗ *Miket írtál fel azokra a cédulákra?*

⊗ Például ilyen vezényszavakat, hogy trónusos, vagy a szülős képemnél azt, hogy: „terpesz, celofán, koponya, vér”. Általában mindent elterveztem. Éreztem, hogy a fotókon nem szerepelhetek csak úgy pucéran, de hétköznapi ruhában sem. Innen jött a testfestés ötlete és biztos Hajas Tibor képei is hatottak rám. Az egész munkában a legizgalmasabb az ered-

UJJ ZSUSZI
Tojásos, 1986, lambda print, 100 x 70 cm (2012)

mény volt, ami valahogy mindig érdekesebb, erősebb lett, mint amit előtte el bírtam képzelni.

⊗ *Említetted Hajas Tibort, a Sminkvázolatokban az arcot rombolta le, a testét felületként, eszközként használta. Te is sokszor felismerhetetlen vagy a képeken.*

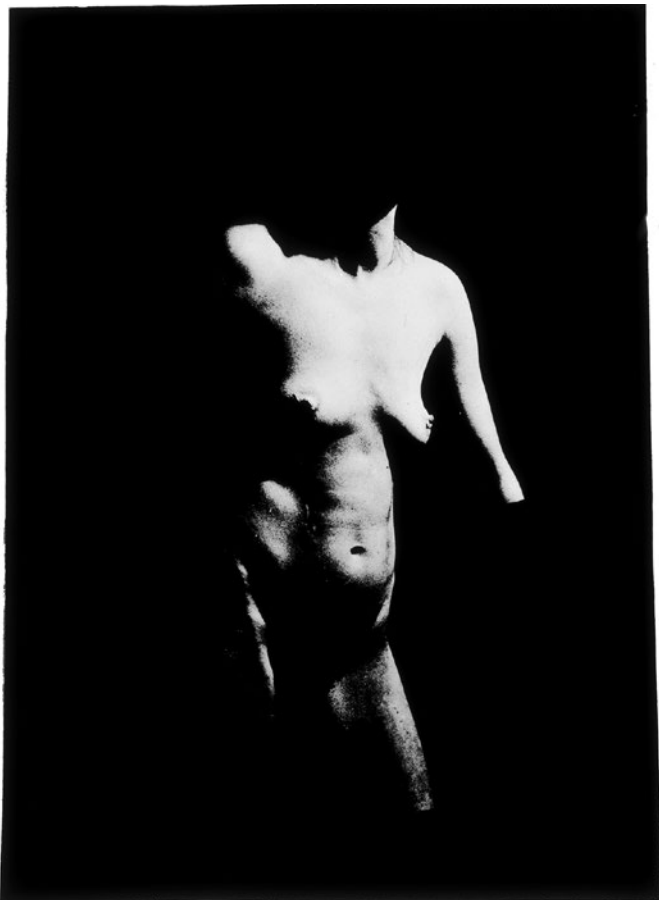
⊗ Én is fölismerhetetlen vagyok. Emlékszem, nagyon szívenütött és mellbevágott, amikor először láttam Hajas munkáit. Részletesen nincs előttem minden műve, csak az esszenciális élmény maradt meg. Nagyon merésznek találtam a képeit. Ideértem Hajas írásait, a filmkísérleteit és a Beke László által leírt performanszait is, amiket nem láttam. Nekem van egy teljes, ha úgy tetszik, idealizált képem Hajas Tiborról. Számomra az ő életműve példaértékű. Nem láttam ilyen fotóhasználatot, ilyen merész, bátor, magatartást annak előtte. Nyugodtan mondhatom, hogy ez segített és inspirált a későbbi munkáimban, mert bátorságot adott. Vérszemet kaptam. Láttam, hogy lehet. És azt is láttam, hogy előtte sem az időzjelbe tett cenzúra miatt nem lehetett. Őt ez érdekelte. Létmélységkutató volt, képzőművész, költő és filozófus egyben. Kérdéseket hagyott maga után, és ez jó.

⊗ *Hajas Tibor képeit egy speciális helyzetben láttad, testvérének kamrájában. Ez így igaz?*

⊗ A lakásnak volt egy elkülönített, ablaktalan része, ahonnan Széphelyi F. György ezeket a képeket kirakta elének. A történethez az is hozzátartozik, hogy ez a találkozás nem jött volna létre John P. Jacob amerikai kurátor nélkül, aki akkoriban nagyon érdeklődött a kelet-európai fotóművészet iránt.⁵ Valahogy kapcsolatba került Várnagy Tiborral, és aztán vele együtt tudtunk bejutni a rejtelmes lakásba. Széphelyi nem is fényképeket mutogatott akkor nekünk, hanem előre megkom-

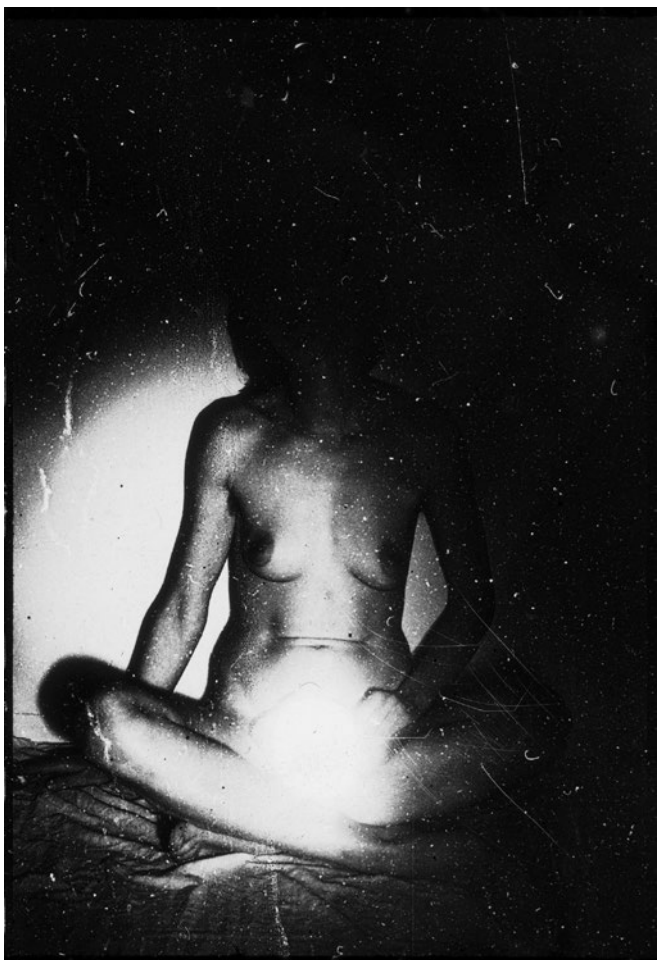
⁵ <http://www.ligetgaleria.c3.hu/38.htm>

Ujj Zsuzsi
Torzó II., 1989, lambda print, 100x70 cm (2012)

Ujj Zsuzsi
Tükrös öles, 1986, fekete-fehér fotópapíron, 88 x 47 cm

ponált, valóságos táblaképeket, amelyeken minden fotónak, rajznak, színezésnek megvolt a helye. Ez a tudatosság is nagyon tetszett.

✚ *Első kiállításod a Liget Galériában 1987-ben volt. Mit jelentett ez neked vagy akár a környezetednek?*

✘ A kiállítás megnyitón sokan meglepődtek és másképpen kezdtek hozzám viszonyulni. Szegény Zsuzsi, mondták, meg azt, hogy ez is a Zsuzsi... Egyedül Várnagy Tibornak, a galéria vezetőjének volt szeme erre, rám. Elég laza volt, belefértem a koncepciójába. Én megkönnyebbültem a kiállítástól, kiraktam valamit, ami nekem fontos volt, nem nagyon kellett magyaráznom semmit, a képek helyettem beszéltek.

✚ *A családotban is hagyománya volt a fotózásnak, otthon egy komplett fotólaborral éltél együtt. Huszonhét évesen kezdtél először fényképezni, előtte nem érdekelt ez a forma?*

✘ Előtte másképpen fejeztem ki magam. Gyerekkoromban verseket írtam, később dalszövegeket is. Zenélni is akartam, és mindig voltak ilyen suta elképzelések, hogy hátha összejön valami zenekar. Ha sikerült valamit megfogalmazni önmagammal kapcsolatban, akkor mindjárt jobban lettem. Olyan volt ez nekem, mint a munkatapasztalat. A fotózást is folyamatos tanulási folyamatként éltem meg. A MissionArt katalógusában a kronológiai sorrendben összerakott munkáim kapcsán egy fejlődést látok. A kislány, aki a tükörbe belenéz... eljut egy trónusig és tovább, a végén pedig ott vannak a *Körbe* (1991) című fotóim, amit csak körös képeknek nevezek. Ebben a körben a szüleim is benne vannak. Anyukám mindig azt mondta, hogy ha én így csinállok, meg úgy csinállok, és nem teszek úgy, ahogyan kéne, na, akkor földönfutó leszek. Láttam magam előtt ezt az élményt, a „földön futást”, ahogy soha nem ér véget ez a kínszenvedés-cucc. Riasztó emlék-kép. Azon a körös képen ezt a bolyongást próbáltam ábrázolni, és szerintem ez még nem ért véget.

✚ *Különös a fotó története is, ráadásul ennél a képnél inkább a negatívot választottad.*

✘ Ez a kép nem véletlenül született. Akkoriban működött még az Egyesült Képek Egyesülete, ahova olyan fiatal fotóművészek tartoztak, akiket a Fialatok Fotóművészeti Stúdiójából valamilyen oknál fogva kivasztítottak, tehát nem fértek bele, vagy maguk nem akartak tagokká lenni. Gyakran csináltak közös kiállításokat. 1991-ben Kaposváron egy lerobbant kastélyféleségben rendeztünk be egy fotólabort, egy óriási, 500 m²-es helyiségben volt a műterem. A majdani kiállítás helyszínén, az üres térben csináltuk meg Halással a *Körbe*-képeket. Én még előtte nagyobb mennyiségben szereztem fekete fóliát, és újságpapírokból kiraktam egy kb. 10 méter átmérőjű kört. Elkezdtem meztelenül körbejárni rajta, István pedig időközönként befogta a kamera lencsét. Így történt, hogy a testek nem mozdultak be. Akkoriban a fólia – nem tudom pontosan megmagyarázni, miért is – izgalmas anyagnak tűnt. Ragaszkodtam a fóliához, az előző képeim is feltűnik ez az anyag, sok mindenre asszociált a látványa. A fehér fólia a vízre, a napfény csillogására, a fekete a halálra, hullaszákra... Emlékszem, Erdély Miklós is használta, talán egy Turgenyev darabhoz, amiben díszlettervező volt. Aztán megláttam a körös képek negatívait és nagy öröömöm volt benne, szépnek találtam őket, viszont előhívás után a pozitív képek egyáltalán nem tetszettek, nem hatottak. Így maradt az egész negatívban.

✚ *Nagyon sok esetben – mint ahogy ezeken a körös képeken is – meztelenül látunk. Máshol testrészeket mutatsz, amelyek olyanok, mintha csonkolva lennének. Kiszolgáltatottság, a test maszkos vagy lecsupaszított ábrázolása minden képeden jelen van. Van, aki úgy tartja, hogy a te performansz-fotóiddal kezdődött Magyarországon a nőművészet.*

✘ Nyilván kissé jobban el kellene gondolkoznom ezen a gender témán. Oltai Kata előszava a MissionArt kiadványban⁶ pont arról szólt, hogy milyen izgalmas nőművészeti szempontok szerint is lehet vizsgálni a fotóimat. Amúgy ez maradjon a teoretikusok, művészettörténészek dolga.

✚ *Akkor nézzük az *Esküvős* (1986) című képed. Itt a vőlegényed egy partvisra helyezett koponya szépen felöltöztetve, ahogyan kell. Te kifestve állsz mellette, majdnem meztelenül. Nincs benne semmi gender identitáskritika?*

6 Oltai Kata: *A női szerepképek lábjegyzetei. Ujj Zsuzsi szubverzív testmaszkja*. In: *Ujj Zsuzsi – Képek 1985-1991* (kiállítási katalógus), MissionArt Galéria, Budapest, 2012, 5-10.

⊗ Ez nem az én problémám. Jó, megcsináltam ezt a képet, egyébként nem is házasságban éltem akkoriban, teljesen emancipált voltam. Másfelől olyan családban nőttem fel, ahol egyáltalán nem volt ilyen macsó szemlélet. Az apukám nagy tiszteletben tartotta a mamát, és nem az volt, hogy ő dolgozik, aztán amikor hazamegy, akkor megkap mindent. Kivette a részét a házimunkából, porszívót fogott vagy főzött. Először akkor találkoztam bármilyen férfi-nő problémával, amikor párkapcsolatba kerültem. A szerelmeim természetesen másképpen nőttek fel, mint én, és ez nem kevés feszültséggel járt. A fotót tudatosan készítettem. Öcsike (az első férjem) öltönye a szekrényben lógott, kikaptam, felöltöttem a partvist, aztán rátettem a koponyát meg egy kalapot. Magamat felismerhetetlenre festettem, és nem véletlenül helyeztem a kezem a sliccére. Az ott akkor birtoklás volt. Az arckifejezésem teljesen álszent, és az összkép, a benyomás, az valahogy teljesen abszurd és torz.

⊕ *Hat évig tartott az életemben a fotózás. Miért hagytad abba ilyen rapid módon?*

⊗ Véget ért a párkapcsolatom, volt két egyéni és számos csoportos kiállításom, és egyre inkább a dalszövegekben kezdtem megtalálni mindazt, amit akkoriban fontosnak láttam.

Nem hagytam fel a kereséssel, az önkutatásommal, csak ahogyan Szirtes András mondja a *Pronuma bolyok története* című filmjében: „Álljunk át egy másik anyagra!” Visszaálltam az írásra.

⊕ *A fotók mellé soha nem írtál szövegeket?*

⊗ Az úgy kimaradt. Viszont a *Dunántúli* és a *Ligeti slágert* azidőtájt szereztem, amikor fotóztam. Dalokat írtam és szerettem volna egy zenekart is mellé. A Liget Galériás kiállítás megnyitón '87-ben úgy ahogy, már elénekeltem néhány számot. Egy kis füzetnyi kiadványban megjelentek a verseim, és ezeket játszottuk el Gasner Jánossal és Vető Jánossal. Vető végig lesunyta a fejét, mert katasztrófálisan szólunk. Spenót – Tóth Zoltán gitáros – is ott volt már akkor valamilyen oknál fogva, később egy másik megnyitón be is szállt a közös zenélésbe. Akkoriban mindent akartam, zenét, szöveget, fotót egyszerre. A *Csókolom* csak jóval később alakult, 1992-ben sajátos körülmények között. Zalka Imre fotós barátommal jártuk az éjszakát, mindenki azt hitte, hogy egy pár vagyunk. Valójában mindketten egyedül voltunk, ő nőre vadászott én meg talán férfira. Imi mondta egyszer, hogy kezdjünk el zenélni, csináljunk valami értelmes dolgot, és ne csak kocsmákba járjunk portyázni.

⊕ *A verseidet sokan depressziósoknak tartják, miközben te pont nem ezt gondold rólad.*

⊗ Talán azért mondják ezt, mert nem értik bennük az iróniát. Persze vannak olyan dalaim, amelyek tragikusak, véresek, de a zenekar ezt nagyon jól tudta ellenpontozni. A *Dunántúli sláger* (1988) egy vágyakozó, fülbemászó dal, a *Ligeti sláger* egyszerű melódia. Az *Oldalra néztem* (1981) című például eléggé gunyoros, hiszen a történet szerint látom, hogy a pasim csajozik, és akárhová nézek, az állandóan csajozik, és egyszer már odáig fajul a dolog, hogy odanézek és már nem is csajozik, hanem pasizik.

⊕ *A képeidben is megvolt ez az irónia?*

⊗ Nem, azok nagyon komolyak voltak. Azt mutatták, ahogyan akkor éltem. Néhány képem nem annyira tragikus. Ezek az úgynevezett sarkos fotóim

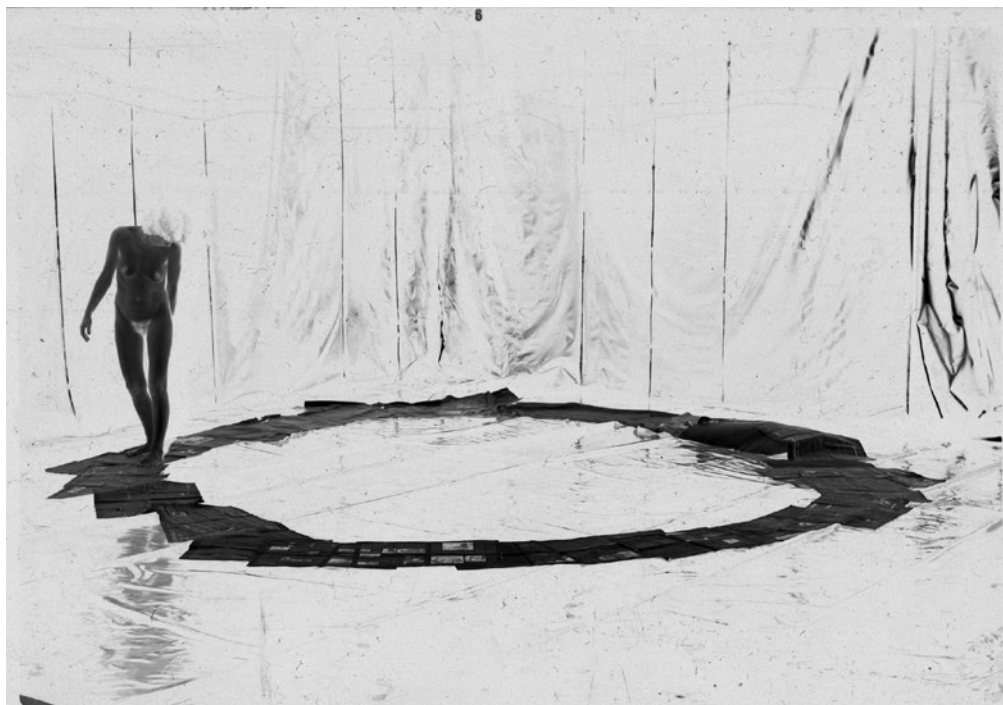
Ujj Zsuzsi
Tükrök a falon I., 1989, lambda print, 100 x 70 cm (2012)

Ujj Zsuzsi
Tükrök a falon II., 1989, lambda print, 100 x 70 cm (2012)

Ujj Zsuzsi
Körbe I., 1991, fekete-fehér fotódokubró papíron vászonra kasírozva, 98 × 132,5 cm

Ujj Zsuzsi
Körbe II., 1991, fekete-fehér fotódokubró papíron vászonra kasírozva, 98 × 132,5 cm

(*Sarkos pinás*, 1985; *Sarkos fóliás*, 1986), ahol a hasamra festett rombuszjelekkel próbáltam a saját nőiségemet hangsúlyozni. Mondjuk ezek sem túlzottan ironikusak, csak azt akartam, hogy vegyenek már észre.

✦ *A Csokolommal mit szerettél volna megmutatni magadból?*

✦ Nem akartam semmit sem megmutatni, elsősorban azokat az embereket szerettem, akikkel együtt zenéltem. Egyszerűen jó volt csinálni. Soha nem gondoltam nagyobbra annál, ahogyan kezdődött.

A Csokolomot mint nevet nem is nagyon kedveltem. Csók zenekart szerettem volna, de leszavagták a férfiak.

✦ *Oké, te csókot akartál. Nagyon sokan a zenekarod miatt ismernek.*

✦ Igen, ez most derült ki, amikor a kiállítás volt a MissionArtban. Gondolom, elég sokan kimondottan a „zenei múltam” miatt jöttek el a megnyitóra. Persze elég hosszú idő, kb. 16 év volt, amíg a Csókolomban zenéltem. És az is elég sokáig tartott, amíg ezt a speciális nyilvánosságot megszoktam, de sose bírtam igazi frontemberré válni.

Mindig mondták a többiek, hogy kommunikálni kell a közönséggel és mozogni a zenével együtt, de nekem ez nem ment így direkt módon. A koncertezést, hülye szóval mondva, nagy publicitásnak tartottam, miközben mégis ilyen kényszeresen magamutogató voltam a megmértetésben.

✦ *Most nem csak a képeidet mutatták be újra, hanem a verseidet is megjelentették? A szövegekben, ahogyan a fotóidnál, látsz valamilyen fejlődést?*

✦ Sajnos ezt nem mondhatom el. A képeimet egységesnek látom, mindez az írásaimra nem igaz. Leginkább egy ilyen asszociációkra épülő szöveg-rengetegnek érzem az egészet. Tökéletlen szövegek, de nem baj. Egy-két versemre mondom azt, hogy ok. Például a *Manuela Manasanára* (2009), ami egy megrendelésre készült ballada. Amikor írtam, mindennek alaposan utánanéztam, még a Manuela negyednek is.

✦ *Most is írsz?*

✦ Nem írok, nincs szerelem. A múzsa az nem hülyeség. Lehet úgy csinálni, mintha nem lenne, de arra én nem vagyok képes. Nekem fontos az, ami itt történik velem, bár egyre kevésbé, mert sokszor másképp szeretném élni az életem. De az írás, az még bármikor előjöhethet.

✦ *És a fotózás? Az már nincs benne a tervben?*

✦ Nem is volt benne sose. Igaz, ambícióim a versírással kapcsolatban sem voltak. Minden később jött, gyerekkoromban bohóc szerettem volna lenni, utána meg színész. A kamaszokkal ezek a vágyak lezárultak.

✦ *Dolgoztál a Balázs Béla Stúdióban és a Fekete Doboznál is. Készítettél filmeket is: pl. Hogyan szabaduljunk meg egy csapásra öngyilkos gondolatainktól? (1989) vagy a Zsuzsi szelet / csokoládé bevonat nélkül (1998). Valahogy úgy tűnik, hogy mindig a kép, a mozgókép közelében voltál.*

✦ Sok helyen dolgoztam, soha nem voltam megélhetési művész, mindig volt munkahelyem. A 80-as évek közepétől kb. 1993-ig, a leghosszabb időt a Balázs Béla Stúdióban töltöttem, elsősorban Forgács Péter asszisztenseként a *Privát Magyarország* című sorozatában és más videós munkáiban. A BBS-ben általában kis költségvetésű filmek készültek,

ezért a saját VHS vágónkon előváltuk a filmeket. De dolgoztam együtt Szirtes Andrással, dr. Horváth Putyival és Menyhárt Jenővel is... Közben a filmarchívumot is kezeltem és lassan a videó-archívumot is. A videó akkoriban jött be. Nagyon jó emlékeim vannak arról a korszakról. A Fekete Doboz Alapítvány is a BBS-ben kezdte meg az akkor még illegális működését. 1988-ig szamizdat videófolyóiratként tartották számon és a rendszerváltás után önállósultak mint alapítvány. Ez leginkább Elbert Márta és Jávor István nevéhez fűződik. Később mikor kirúgtak a BBS-ből – egy nem rövid munkanélküli időszak után – hozzájuk mentem dolgozni.

A filmkészítés mint olyan nem érdekelt soha, de világleletemben szerettem a mozit. A *Zsuzsi szel / csokoládé bevonat nélkül*, az például szinte az összes fotóm állóképekben videokamerával felvéve, kronológiai sorrendben, 11 percben. Pakoltam egymás után a képeket, raktam alá egy kis lehúzás Csokolom zenét, egy részletet egy dalból, amit nem tudom hányszor kellett egymás után vágni. Volt benne egy kis szöveg is. Lehet mondani, hogy szinte házilig készült. Ezt akkor csináltam, amikor egy kiállítási meghívásnak kellett volna eleget tennem és nem volt kedvem hozzá, mert már nem készítettem képeket és ezt vetítettem helyette.⁸

☘ *A mostani, egyéni kiállításod kapcsán újrafedezésről beszélnek. 2009-ben a bécsi MUMOK (Modern Művészetek Múzeuma) Gender Check című átfogó tárlatán⁹ is szerepeltél, itt figyeltek fel rád?*

☘ Néhány művészettörténész mindig is figyelemmel kísérte a Liget Galéria tevékenységét, és mivel a kiállításaimat is itt rendezték, gondolom, volt olyan, aki a munkáimat is ismerte és szerette. Az egyéni tárlatok mellett jó néhány csoportos ügyben is részt vettem, például Halas Istvánnal és Várnagy Tibivel Houstonban állítottunk ki,¹⁰ de Nyugat-Európában is sokfelé jártak a munkáim. András Edit művészettörténész írt nekem, amikor a bécsi MUMOK kiállítást rendezték, és így néhány fotómat kiküldtem Bécsbe. A *Gender Check* katalógusában látta meg később a Tate Modern egyik kurátora a *Trónusos képem*, és igazán rangos művészek közé válogatták be az őszi bemutatóra.

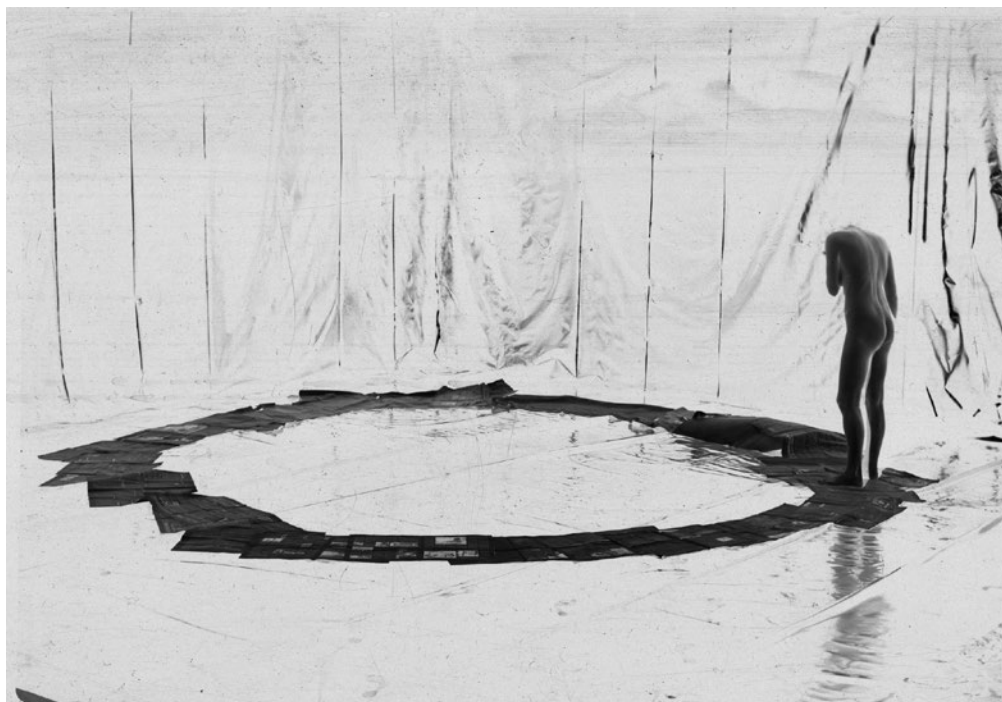
☘ *Újból a Trónusos kép.*

☘ Igen, mondjuk ez dicsérheti a bécsi katalógus összeállítóját is. Szerintem is jó az a kép, nem bánom. Várnagy Tibi mondja, hogy menjek ki a

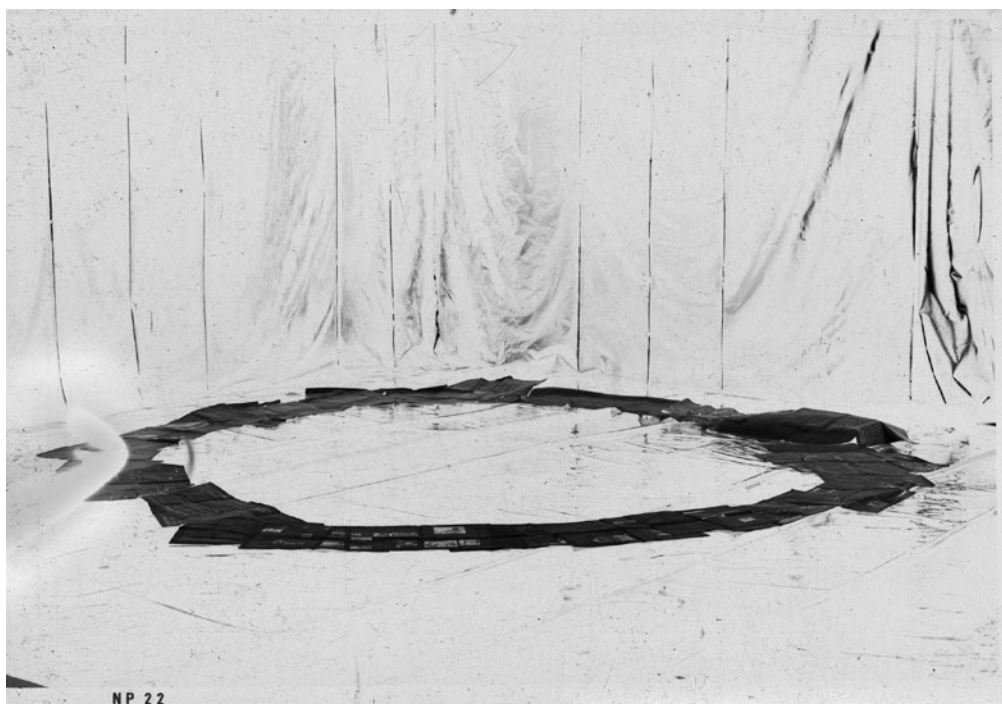
⁸ A sellyei irodalmi tábor meghívására készült, kiállítás helyett 1997 júliusában.

⁹ *GENDER CHECK – Femininity and Masculinity in Eastern European Art*. MUMOK (Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig, (www.mumok.at), Bécs, 2009. november 13 – 2010. február 14.

¹⁰ *Three Hungarian Photographers – István Halas, Zsuzsanna Ujj, Tibor Várnagy*. Houston Center For Photography, Houston 1989. szeptember 15 – október 29. (http://www.hcponline.org)

Körbe III., 1991, fekete-fehér fotódokubrómpapíron vászonra kasírozva, 98 × 132,5 cm
Ujj Zsuzsi

Körbe IV., 1991, fekete-fehér fotódokubrómpapíron vászonra kasírozva, 98 × 132,5 cm
Ujj Zsuzsi

londoni kiállításra, bár egy kukkot sem tudok angolul, de nagyon biztat. Valójában nekem már ez a megnyitó a MissionArt Galériában is ünnep volt. Kishonhy Zsolt, a galéria egyik tulajdonosa már két-három éve rágta fületem, hogy szervezzük meg ezt a tárlatot. Véletlen az egész: egy gyerekkori barátja (Selmeczi Máttyás) ajánlott be hozzá, aki egyébként Csokolom rajongó is egyben. Amíg munkanélküli voltam, simán lett volna időm erre a feladatra, de akkor a lelkiállapotom miatt nem érdekelt. Végül is nagyon kitartó volt, Várnagy Tibi is biztatott, és összeraktuk. Igazi ajándék volt ez az egész, az hogy a megnyitóra eljött a testvérem, hogy újra láthattam a legjobb gyerekkori barátaimat és szinte az összes szerelmemet.